דרך ה' — במקרי המין האנושי בעולם הזה

עניני העולם הזה הזמנה לעולם הבא: הנה כבר הקדמנו היות תכלית בריאת המין האנושי לשיזכה ויגיע לטוב האמיתי שהוא ההדבקות בו יתי לעה"ב. ונמצא שסוף כל גלגוליו הנה הוא המנוחה לעה"ב אמנם גזרה החכמה העליונה היות ראוי ונאות שיקדם לזה מצבו בעה"ז נקשר ונגבל בחוקות טבע זה העולם שזה תהיה ההכנה האמיתית והראויה להגיע אל התכלית הנרצה ולפי השרש הזה סידר כל עניני זה העולם להיות להכנה ולהזמנה למה שיהיה אח"כ בעולם התכליתיי שהוא העה"ב:

סוף גילגולי המין האנושי: אך ההכנה הזאת הנה היא סובבת על שני קוטבים הא' אישיי והב' כללי. האישיי הוא ענין קנית האדם את שלימותו במעשיו והכללי הוא התכונן המין האנושי בכללו לעה"ב ופי' זה הענין הוא כי בהיות המין האנושי נברא ביצ"ט וביצ"ר ובבחירה הנה לא ימנע האפשרות בחלקיו להיות מהם טובים ומהם רעים וסוף הגלגול צריך שיהיה שידחו הרעים ויקבצו הטובים ויעשה מהם כלל א' שלכלל ההוא יעותד העה"ב בטוב האמיתי המושג בו:

חלוק הגמול בב' זמנים ובב' מקומות: ואולם חק הבחירה שמכריח האפשרות שזכרנו בחלקי המין האנושי להיותם טובים או רעים וכן להיות קצתם טובים וקצתם רעים הוא עצמו מכריח אפשרות זה. ג"כ במעשי כל איש מאישי המין שאולם אפשר שיהיו כלם טובים או כלם רעים ואפשר שיהיו קצתם טובים וקצתם רעים וזה ממה שמעכב קיבוץ השלימים שזכרנו כי כבר ימצא באיש א' עצמו ענינים טובים וענינים רעים ולהשגיח על קצתם ולא על השאר אפי' אם אותם שיושגח עליהם יהיו הרוב הנה אינו ממשפט הצדק כי שורת הדין נותנת שכל המעשים יוגמלו הן גדולים הן קטנים הן הרבה הן מעט. ע"כ גזרה החכמה העליונה לחלק הגמול בין לשכר בין לעונש בב' זמנים ובב' מקומות והיינו שהנה כלל המעשים יתחלק לרוב ולמיעוט ויודן הרוב לבדו במקום וזמן הראוי לו והמיעוט לבדו במקום וזמן הראוי לו ואולם הגמול האמיתי ועיקרי יהיה בעה"ב וכמ"ש ויהיה השכר השאר האדם הזוכה נצחיי להתדבקות בו יתי לנצח והעונש היותו נדחה מהטוב האמיתי ואובד. אמנם הדין לענין זה לא יהיה אלא ע"פ רוב המעשה אך למעשים טובים אשר לרשע ולמעשים הרעים אשר לצדיק ע"צ המיעוט ימצא העה"ז בהצלחותיו וצרותיו שבו יקבל הרשע גמול מיעוט הזכות אשר לו בהצלחותיו והצדיק עונש עונותיו ביסורין שבו באופן שיושלם המשפט בכל. וישאר הענין לעה"ב כמו שראוי למצב השלם ההוא דהיינו שישארו הצדיקים לבדם בלי תערובת רעים ביניהם והם בלי עיכובים בעצמם להנאה המעותדת להם והרשעים ידחו ויאבדו בלי שישאר להם טענה כלל:

הגהינם ושאר עונשים נפשיים: ואמנם גזר עוד חסדו יתי להרבות ההצלה לבני האדם שימצא עוד מין צירוף אחר למי שיתכן בו הצירוף. דהיינו למי שגבר בו הרע תגבורת גדול אך לא כ"כ שיהיה משפטו להאבידו לגמרי והוא כלל עונשים שהיותר רשום בהם הוא הדין בגהינם והכונה בו הוא להעניש החטא כפי חטאיו באופן שאחרי הענשו לא יהיה עוד חוב עליו על המעשה הרע שעשה ויוכל אחרי כן לקבל הגמול האמיתי כפי שאר מעשיו הטובים ונמצא שעי"ז האובדים ממש יהיו מזער לא כביר כי הנה לא יהיו אלא אותם שגבר בהם הרע שיעור כ"כ גדול שא"א שימצא להם מקום בשום פנים להיות נשארים בגמול האמיתי ובהנאה הנצחיית. והנה נמצא הדין מתחלק לג' חלקים כי עיקרו הוא לעולם שאחר התחיה כמ"ש. אך המעשים הראוים ליגמל קודם לכן הנה יש מהם שיוגמלו בעה"ז ויש מהם שיוגמלו בעולם הנשמות אכן משפטי הדין הזה בפרטיו איננו נודע כ"א לשופט האמיתי לבדו כי הוא היודע אמתת מציאות המעשים ותולדותיהם בכל בחינותיהם ופרטיהם ויודע מה מהם ראוי שיגמל בזמן א' ובדרך א' ומה בזמן אחר ובדרך אחר. ומה שידענו אנחנו הוא רק כלל דרכי ההנהגה הזאת על מה היא מיוסדת ואל מה היא סובבת והוא מה שביארנו שתכלית כל הענין הוא לקבץ קיבוץ שלמים שיהיו ראוים ליקבע לנצח בהתדבקותו יתי וכדי שענין זה ישתלם כראוי הוצרכו הענינים הקודמים האלה כלם להכין ולהזמין הענין הזה התכליתי וכמ"ש:

סגולת היסורין: והנה כשתעמיק עוד בענין תראה שמלבד היות ענין זה נמשך ע"פ המשפט והדין כמ"ש הנה הוא מיוסד עוד ע"פ המציאות הנברא וזה כי הנה כבר ביארנו שהמעשים הטובים מעצימים הם באדם בגופו ונפשו מציאות שלימות

ומעלה. והפכם המעשים הרעים מעצימים בו מציאות עכירות וחסרון והכל בשיעור מדוקדק כפי מה שהם המעשים לא פחות ולא יותר. והנה האיש הצדיק שהרבה בעצמו שיעור גדול מן הזוהר והמעלה אך מצד אחר מפני מיעוט מעשים רעים שעשה הנה נמצא בו תערובת קצת חשך ועכירות כל זמן שיש בו התערובת הזה איננו מוכן והגון לדביקות בו ית' ע"כ גזר החסד העליון שימצא לו צירוף והוא כלל היסורין ששם ית"ש בסגולתם להסיר מאותו האדם העכירות ההוא וישאר זך ובהיר מוכן לטובה בזמן הראוי. ואמנם כפי שיעור העכירות שקבל האדם במעשיו כך יהיו היסורין שיצטרכו לצירופו ואפשר שלא יהיה בכח היסורים הגופניים להסיר העכירות ממנו ויצטרכו לו יסורין נפשיים והכלל מתפרט לפרטים הרבה א"א לשכל האדם להקיף על כלם:

זכות הרשעים כלה בעולם הזה: אכן הרשעים הגמורים הם אותם שנתעצם בם בעוצם רוע מעשיהם עכירות כ"כ גדול וחשך כ"כ רב עד שנשחתו בגופם ונפשם באמת ושבו בלתי ראוים בשום פנים להדבק בו ית'. והנה אפשר שימצאו בידם קצת מעשים טובים אבל הם מעשים שבעלותם המאזני צדקו ית' אינם מכריעים את בעליהם לצד הטוב האמיתי כלל לא מצד כמותם ולא מצד איכותם כי הרי אלו היו מכריעים אותם לזה כבר לא היו נחשבים רשעים גמורים אלא מאותם שמצטרפים והולכים עד שמגיעים אל מצב מוכן לטוב. אכן כדי שלא תהיה מדה"ד לוקה שישארו מעשים אלה בלי גמול הוחק שינתן להם שכרם בעה"ז כמ"ש ונמצא הזכות ההוא כלה ואינו מגיע להעצים בהם שום מעלה אמיתית:

בקבוץ בני העולם הבא יש בו מדריגות: ואמנם עוד פרט אחר עיקרי מאד יש בזה הענין והוא כי הנה בקיבוץ השלימים שזכרנו שיהיה לע"ל אין הכונה שיהו כלם במדריגה א' ובמעלה א' וישיגו השגה א' אך הדבר הוא שהנה שיערה החכמה העליונה עד היכן יכול להגיע הקצה האחרון פי' השיעור היותר פחות שבהתדבקות בו ית' וההנאה בשלימותו. וכנגד זה סידרה שכל מי שמעשיו יגיע לפחות אל השיעור הקטן ההוא כבר יוכל למנות בקיבוץ הזה שזכרנו ויהיה מן הנשארים לנצחיות להתענג בו. אך מי שאפילו לזה לא יגיע הנה זה יהיה נדחה לגמרי ואובד ואמנם כל מי שיזכה יותר הנה יהיה בקיבוץ עצמו יותר גדול ויותר עליון והיה מעומק עצתו ית' שיהיה האדם עצמו בעל טובו לגמרי בין בכלל בין בפרט פי' שלא די שלא יזכה לטוב אלא אחר שהשיגו בעמלו אלא אפי' פרט החלק שיותן לו לא יהיה אלא כפי מעשיו בדקדוק ונמצא שלא יהיה האדם במדרגה זולת מה שבחר ושם הוא עצמו את עצמו בה. וכבר ימצאו בקיבוץ ההוא עליונים ותחתונים גדולים וקטנים אבל לא יהיה לגובה מעלת האדם ושפלותה לגדלה ולקטנותה סבה אחרת אלא הוא עצמו באופן שלא יהיה לו תרעומת על אחר כלל:

הדין למדריגת האדם בקבוץ בני העולם הבא: והנה על פי השרש הזה תמצא עוד הבחנה גדולה בדין המעשים לשפוט אותם שראוי שתגיע תולדותם לתת עילוי לאדם בקיבוץ השלימים שזכרנו ושיעור העילוי שיתנו. כי כבר ימצאו מעשים שכפי המשפט העליון המדוקדק והישר לא יגיעו לתת לאדם עילוי לזמן ההוא אלא יוגמלו בעה"ז ואז ישאר אותו האדם משפילי הנצחיים בקטני הקיבוץ ההוא. והנה זה דומה קצת לאותם שזכרנו למעלה שמקבלים שכרם בעה"ז ונאבדים לעה"ב אך נבדלים מהם הבדל גדול והוא כי אותם שזכרנו שהם הרשעים הגמורים הנה כלה כל כח מעשיהם הטובים בשכר שבעה"ז ואינם מגיעים אל הנצחיות כלל ואלו הנה כבר מעשיהם מגיעים אותם אל הנצחיות ואפי' שיצטרך להם צירוף נפשיי רב מאד הנה עכ"פ יש להם חלק בהשארות הנצחיי אלא שמפי קלקול מעשיהם אין מצותיהם מגיעות אלא לתת להם שם אותו החלק הקטן שאמרנו ורבים מזכיותיהם מקבלים אותם בעה"ז שאלו היה הדין נותן עליהם שיוגמלו בעה"ב ולא בעה"ז כבר היו נמצאים האנשים ההם במדריגה מן הגבוהות בקיבוץ השלימים:

ואולם בכל מה שזכרנו עד הנה הנה נתבאר ענין יסורי הצדיקים בעה"ז ושלות הרשעים וכן העונשים הנפשיים מצד מה של הכנה לגמול האמיתי שלע"ל. אך טובת הצדיקים בעה"ז נמשכת על דרך אחר ונשארה לפנים בס"ד וכל זה שביארנו הוא כפי הקוטב הב' הכללי שזכרנו להכנה אבל עניניה כפי הקוטב האישיי הולכים מהלך שונה מכל זה ונבארהו עתה בפרק בפ"ע בס"ד: